

Sygn. akt III AUa 300/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska (spr.)
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 15 października 2013 r. w Szczecinie

sprawy Z. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gorzowie z dnia 25 stycznia 2012r. w sprawie VIU 1512/11, o wypłatę emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 28 lutego 2013 r. sygn. akt VI U 33/13

oddala apelację.

SSA Anna Polak SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko

III A Ua 300/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. decyzją z dnia 10 października 2011 r. wstrzymał Z. G. wypłatę emerytury w trybie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j. t. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.; powoływana dalej jako: ustawa).

Wyrokiem z dnia 25 stycznia 2012 r. w sprawie VI U 1512/11 Sąd Okręgowy oddalił odwołanie Z. G. od powyższej decyzji.

W dniu 15 stycznia 2013 r. Z. G. wniosła skargę o wznowienie postępowania powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., wydany w sprawie K 2/12.

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie Z. G. prawa do wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012 r. oraz o oddalenie skargi w pozostałym zakresie.

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 25 stycznia 2012 r. w sprawie VI U 1512/11 oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 10 października 2011 r., znak (...) i ustalił brak podstaw do wstrzymania wypłaty emerytury ubezpieczonej Z. G. od dnia 1 października 2011 r. (punkt I), umarzył postępowanie odnośnie żądania wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012 r. (punkt II) oraz wnioszek ubezpieczonej z dnia 15 stycznia 2013 r. o odsetki od niewypłaconego w terminie świadczenia emerytalnego przekazał organowi rentowemu do rozpoznania (punkt III).

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Z. G. prawo do emerytury uzyskała od dnia 1 marca 2009 r.

Decyzją z dnia 10 października 2011 r. organ rentowy wstrzymał wypłatę emerytury wnioskodawczyni od dnia 1 października 2011 r. w związku z kontynuowaniem zatrudnienia. Jako podstawę prawną wskazał art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych (Dz. U. nr 257, poz. 1726).

Sąd Okręgowy uznał, że skarga o wznowienie postępowania zasługiwała na uwzględnienie wskazując, że pierwotnie Sąd Okręgowy oddalił odwołanie Z. G. od decyzji organu rentowego, który wstrzymał wypłatę emerytury skarżącej na podstawie przepisu art. 103a ustawy, który stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Przywołany przepis obowiązywał na mocy ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych i niektórych innych ustaw, od dnia 1 stycznia 2011 r. Na podstawie tej regulacji prawnej organ rentowy i następnie Sąd Okręgowy uznali za zgodne z prawem wstrzymanie wypłaty emerytury, od dnia 1 października 2011 r.

Następnie sąd pierwszej instancji wskazał, że Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r., w sprawie K 2/12, uznał ten przepis za niezgodny z Konstytucją, w zakresie w jakim dotyczy osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r. Natomiast w skardze o wznowienie postępowania ubezpieczona wskazała na to orzeczenia wnosząc o zmianę wyroku Sądu Okręgowego z dnia 25 stycznia 2012 r. wydanego w sprawie VI U 1512/11 i poprzedzającej go decyzji organu rentowego z dnia 10 października 2011 r. poprzez nakazanie wypłaty świadczenia emerytalnego od dnia 1 października 2011 r. z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wymagalności każdego z miesięcznych świadczeń, do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy podniósł, że zgodnie z art. 401¹ k.p.c., można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzech miesięcy od opublikowania orzeczenia Trybunału i musi ona spełniać warunki formalne.

Zdaniem sądu meriti, nie ulegało wątpliwości, że skarga Z. G. została wniesiona w terminie i zawierała wszystkie wymagane przez prawo elementy. Należało zatem rozpoznać ją merytorycznie.

Następnie sąd pierwszej instancji podniósł, że zgodnie z art. 412 § 1 i 2 k.p.c. sąd rozpoznaje sprawę na nowo w granicach, jakie określa podstawa wznowienia. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd stosownie do okoliczności bądź oddala skargę o wznowienie, bądź uwzględniając ją zmienia zaskarżone orzeczenie albo je uchyla i w razie potrzeby pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w niniejszej sprawie nie było sporu co do tego, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczył wprost sytuacji prawnej Z. G., która była osobą uprawnioną do emerytury od dnia 1 marca 2009 r. i

której to świadczenie wstrzymano, z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. Spór dotyczył wyłącznie terminu, od którego należało naprawić skutki niekonstytucyjnego przepisu. Ubezpieczona bowiem wskazała datę 1 października 2011 r. twierdząc, że przepis był niekonstytucyjny od dnia jego wprowadzenia. Organ rentowy stanął natomiast na stanowisku, że dopiero wejście w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (22 listopada 2012 r.) eliminowało niekonstytucyjny przepis z obrotu prawnego.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że problem mocy obowiązującej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego nie był nowy. Od kiedy bowiem orzeczenia Trybunału były ostateczne ścierały się dwa stanowiska: wykładni legalistycznej i wykładni aksjologicznej (celowościowej). Pierwsza z wykładni opierała się na przepisie art. 190 ust 3 Konstytucji wskazujący, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Druga wskazywała na niedopuszczalność stosowania przepisu niezgodnego z Konstytucją tylko z przyczyn formalnych, tj. braku ogłoszenia orzeczenia Trybunału.

Sąd pierwszej instancji podzielił wykładnię celowościową jako zgodną z duchem Konstytucji wskazując, że trudno uznać za sprawiedliwe i zgodne z ideą demokratycznego państwa prawa (art. 1 Konstytucji) pozbawianie obywateli ich praw na podstawie niekonstytucyjnych przepisów, dopiero od dnia wejścia w życie orzeczeń Trybunału. Powyższe stanowisko znalazło potwierdzenie w orzecznictwie i doktrynie. Sąd pierwszej instancji podniósł, że w komentarzu do Kodeksu Postępowania Cywilnego Dariusz Zawistowski stwierdził: co do oceny skutków mocy obowiązującej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w których nie określił on wprost ich zasięgu czasowego, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa stanowisko, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc wsteczną (*ex tunc*). Sąd Najwyższy prezentował je, między innymi, w uchwałach z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/2000 (OSNP 2001/23/685), wyroku z dnia 10 listopada 1999 r., I KKN 204/98 (OSNC 2000/5/94), postanowieniu z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/2000 (OSNP 2001/10/331). Tożsame z komentatorem stanowisko zajmuje Sąd Najwyższy, który w wyroku z dnia 24 stycznia 2006 r., I PK 116/05 orzekł: realizację reguły określonej w art. 190 ust. 4 Konstytucji, stanowi na gruncie postępowania cywilnego będący samodzielną podstawą wznowienia - art. 401¹ k.p.c. nakazujący wznowienie postępowania sądowego, w wypadku gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą. W konsekwencji, po wznowieniu postępowania na podstawie art. 401¹ § 1 k.p.c., sąd stwierdzając, że orzeczenie wydane zostało na podstawie obowiązującego aktu prawnego, ma jednocześnie przesłankę do innego rozstrzygnięcia sprawy, uznając, że choć akt ten obowiązywał, to nie powinien być zostawiony w sprawie zastosowany, co okazało się dopiero po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego.

Dlatego na mocy art. 412 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

Ponieważ w trakcie postępowania organ rentowy wznosił wypłatę emerytury skarżącej od dnia 22 listopada 2012 r., co stanowiło częściowe zaspokojenie roszczenia ubezpieczonej Sąd na mocy art. 477¹³ k.p.c. orzekł jak w punkcie II sentencji wyroku.

Nadto sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z art. 477¹⁰ § 2 k.p.c., jeżeli ubezpieczony zgłosił nowe żądanie, dotychczas nie rozpoznane przez organ rentowy, sąd przyjmuje to żądanie do protokołu i przekazuje go do rozpoznania organowi rentowemu. W skardze o wznowienie postępowania ubezpieczona zawarła żądanie ustawowych odsetek od niewypłaconej w terminie emerytury. Żądanie takie nie było przedmiotem postępowania, którego skarga dotyczyła. Było zatem nowym żądaniem podlegającym przekazaniu organowi rentowemu. W związku z tym sąd orzekł jak w punkcie III sentencji wyroku.

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który w wywidzianej apelacji wydanemu rozstrzygnięciu zarzucił:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1) art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j. t. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227) przez jego błędną wykładnię, skutkującą zmianą zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 25 stycznia 2012 r., sygn. akt: VI U 1512/11 oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego z dnia 10 października 2011 r. w sytuacji, gdy przedmiotowa regulacja prawna nie uzasadniała nakazania organowi rentowemu podjęcia wypłaty spornej emerytury od dnia 1 października 2011 r., tj. od dnia jej zawieszenia, w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12,

2) art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483) przez jego niewłaściwe zastosowanie w wyniku przyjęcia, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt: K 2/12, ma moc wsteczną (*ex tunc*) w sytuacji, gdy zastosowanie przedmiotowej regulacji prawnej powinno skutkować przyjęciem mocy obowiązującej wyżej wymienionego wyroku od dnia jego wejścia w życie, tj. od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw w dniu 22 listopada 2012 r. i na przyszłość (*ex nunc*) wobec nie określenia przez Trybunał Konstytucyjny w wyżej wymienionym wyroku innego terminu utraty mocy obowiązującej art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r., nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;

2. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 412 § 1 i 2 k.p.c. przez ich błędną wykładnię w wyniku przyjęcia, że rozpoznanie niniejszej sprawy na nowo w granicach zakreślonych podstawą wznowienia skutkowało nakazaniem organowi rentowemu podjęcia wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r. w sytuacji, gdy zastosowanie sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt: K 2/12, powinno skutkować nakazaniem organowi rentowemu wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012 r., które to uchybienia miały istotny wpływ na wynik sprawy.

Podnosząc powyższe, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i przyznanie ubezpieczonej prawa do emerytury od dnia 22 listopada 2012 r., tj. od dnia wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego jej rozpoznania.

W uzasadnieniu skarżący między innymi wskazał, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt: K 2/12, jest w tej sprawie konstytutywny, tj. obowiązuje od dnia wejścia w życie, zaś skutki prawne wywołuje tylko na przyszłość, tj. od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw, w szczególności w sytuacji, gdy Trybunał Konstytucyjny bezpośrednio w wyroku nie określił skutków czasowych swojego orzeczenia, tj. momentu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczona podniosła, że po przyznaniu jej emerytury kontynuowała dalej zatrudnienie, gdyż obowiązujące wówczas przepisy, dawały jej taką możliwość. Zawieszając wypłatę przyznanego jej świadczenia, organ rentowy pozbawił ją możliwości kontynuowania statusu emeryta pracującego, a tym samym dopuścił się naruszenia zasady zaufania do państwa i ochrony praw nabytych. Nadto decyzja organu rentowego spowodowała niemożliwość realizacji zaciągniętych wcześniej zobowiązań. Tak podnosząc, ubezpieczona wskazując na wyrok Trybunału Konstytucyjnego, wniosła o oddalenie apelacji organu rentowego.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest bezpodstawna. Ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy są prawidłowe, a wyprowadzone z nich wnioski prawne nie budzą zastrzeżeń. Ustalenia te i rozważania sąd odwoławczy podziela i przyjmuje za własne.

Podstawą wznowienia postępowania w sprawie jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, który uznał za niezgodny z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy

o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodany przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Wyrok ten wszedł w życie z dniem jego opublikowania w Dzienniku Ustaw, tj. w dniu 22 listopada 2012 r. (Dz. U. z 2012 r., nr 1285). Bez wątplenia w oparciu o analizowane przez Trybunał Konstytucyjny przepisy organ rentowy decyzją z dnia 13 października 2011 r. wstrzymał ubezpieczonej prawo do wypłaty emerytury od 1 października 2011 r. w związku z brakiem dowodu rozwiązania stosunku pracy, którą uprzednio przyznał ubezpieczonej zgodnie z decyzją z dnia 25 marca 2009 r., począwszy od 1 marca 2009 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim na tej samej podstawie oddalił odwołanie ubezpieczonej.

Obecnie, Sąd Apelacyjny analizując całość sprawy doszedł do przekonania, że nie tylko zaistniały przesłanki uzasadniające wznowienie postępowania z powodu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie (art. 401¹ k.p.c.), ale także podstawy do uwzględnienia skargi, poprzez zmianę objętych skargą orzeczeń w sposób, w jaki uczynił to sąd pierwszej instancji.

Z treści uzasadnienia wskazanego wyroku Trybunału wynika, że zarzut niekonstytucyjności kwestionowanej regulacji sformułowany został w odniesieniu do wąskiego kręgu osób, a mianowicie emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, tj. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Trybunał nie objął przy tym analizą rozwiązania przyjętego przez ustawodawcę, polegającego na uzależnieniu realizacji nabytego prawa do emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego emeryt wykonywał pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Trybunał podkreślał między innymi, że art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS powinien być traktowany nie jako przepis dotyczący reguł łączenia świadczenia emerytalnego i zarobku, lecz jako przepis określający warunki realizacji prawa do emerytury, a więc określający treść ryzyka emerytalnego. Określa więc zasady powstania prawa do świadczenia.

Akcentowano również, że ustawą z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. nr 9, poz. 118) ustawodawca dodał do art. 103 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ust. 2a, wprowadzając obowiązek uprzedniego rozwiązania stosunku pracy w celu realizacji prawa do emerytury. Od 1 lipca 2000 r. (data wejścia w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS) nierozwiązanie stosunku pracy powodowało, że prawo do świadczenia mogło zostać ustalone, ale nie mogło zostać zrealizowane (zostało zawieszona). Przepis art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS został jednak uchylony mocą art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. nr 228, poz. 1507) i dopiero od 8 stycznia 2009 r. treścią ryzyka emerytalnego ponownie było osiągnięcie odpowiedniego wieku i staż ubezpieczeniowy. Ten stan prawny obowiązywał do 31 grudnia 2010 r. Od 1 stycznia 2011 r. obowiązuje art. 103a, dodany do ustawy o emeryturach i rentach z FUS na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r., znoszący możliwość pobierania emerytury bez rozwiązywania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz którego była wykonywana praca bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

Problem w sprawie rozpatrywanej przez Trybunał dotyczył zatem oceny, czy ustawodawca mógł na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. rozciągnąć stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS – przepisu ustalającego nową treść ryzyka emerytalnego – na sytuacje przeszłe, tj. wobec osób, takich jak skarżąca, które już nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., czyli w czasie obowiązywania regulacji niezawierającej wymogu rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą dla uzyskania świadczenia emerytalnego. Trybunał stan taki ocenił negatywnie i stwierdził, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. spowodowało, że osoby, które już skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. musiały, na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poddać się nowej, mniej korzystnej dla nich treści ryzyka emerytalnego. Innymi słowy, ubezpieczeni, którzy prawo do emerytury uzyskali po spełnieniu jedynie warunku osiągnięcia wieku oraz odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego,

musieli ponownie zrealizować swoje prawo do emerytury według nowej treści ryzyka, czyli spełnić także warunek rozwiązania stosunku pracy, aby emeryturę nadal pobierać od 1 października 2011 r. Oznaczało to dla nich, że chcąc nadal pracować i jednocześnie pobierać emeryturę musiały rozwiązać stosunek pracy i raz jeszcze go nawiązać. Akcentowano przy tym, że decyzja o przejściu na emeryturę jest podejmowana przez ubezpieczonego raz na całe życie. Znając warunki, jakie będzie musiał spełnić, aby zrealizować nabyte prawo – w tym wypadku rozwiązanie stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą – ma on szansę się do nich przygotować. Może zatem odpowiednio ułożyć stosunki ze swoim dotychczasowym pracodawcą, ewentualnie poszukać pracodawcy, który zgodzi się rozwiązać z nim stosunek pracy, po czym ponownie go nawiązać. Osoby, które przeszły na emeryturę w latach 2009-2010 bez konieczności rozwiązywania stosunków pracy, w związku z decyzją ustawodawcy o objęciu ich tym obowiązkiem, nie miały takiej możliwości. Wreszcie też, określając skutki wyroku Trybunał wyjaśnił, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji stanowi, iż orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Zgodnie natomiast z regulacją z art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Przepis ten ma wyraźnie zastosowanie do tych orzeczeń, dla których podstawą ich wydania był akt normatywny zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny. W postanowieniu z dnia 20 czerwca 2007 r., V CNP 45/07 (LEX nr 347227) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że skutkiem wyroku Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzającego niezgodność z Konstytucją nieobowiązującego już przepisu ustawy, jest umożliwienie wznowienia postępowań sądowych, w których taki przepis stanowił podstawę prawną rozstrzygnięcia. Co do zasady wznowienie na tej podstawie może więc dotyczyć tych orzeczeń, które uprawomocniły się przed datą opublikowania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Wskazuje na to w szczególności brzmienie art. 407 § 2 k.p.c.

Nadto w piśmiennictwie dotyczącym wznowienia postępowania przyjmuje się, że skutkiem pośrednim stwierdzenia niezgodności kontrolowanego aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub aktem normatywnym wyższego rzędu jest - obok skutku bezpośredniego w postaci utraty przez akt normatywny mocy obowiązującej - możliwość podważenia rozstrzygnięcia sądowego lub administracyjnego podjętego na podstawie aktu normatywnego, którego w dacie rozstrzygnięcia sprawy dotyczyło domniemanie konstytucyjności, a który po prawomocnym rozstrzygnięciu sprawy został uznany za niekonstytucyjny. Oczywiście jest więc, że wznowienie postępowania w takich sytuacjach ma doprowadzić do sanacji postępowania sądowego (lub administracyjnego) opartego na niekonstytucyjnym akcie prawnym. Należy tym samym przyjąć, że po wznowieniu postępowania będzie się ono toczyć z pominięciem tych niekonstytucyjnych przepisów. W przeciwnym razie nieracjonalne byłoby dopuszczenie do wznowienia postępowania, które miałyby się toczyć na podstawie niekonstytucyjnego aktu prawnego, chociaż przez pewien czas obowiązującego.

Słusznie przy tym argumentował Sąd Okręgowy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie przeważa pogląd o skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego (zob. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007/6/79; uchwały z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001/23/685; z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004/9/136; z dnia 23 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005/4/61; z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006/5/81 i z dnia 19 maja 2006 r., III CZP 26/06, OSNC 2007/3/39

oraz wyroki z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000/5/94; z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, niepubl.; z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, niepubl.; z dnia 15 stycznia 2003 r., IV CKN 1693/00, niepubl.; z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004/7-8/132, ze sprost. OSNC 2004/10/131; z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005/4/54; z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005/9/161; z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, niepubl.; z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, niepubl.; z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 21, s. 1027; z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06, niepubl.; z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, niepubl.; z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, niepubl.; z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009/1/16; z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009/10/172 i z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK 110/09, OSNC 2010/5/82, a także postanowienia z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAP 2001/10/331 i z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, niepubl.). Przedstawione tu stanowisko aprobuje Sąd Apelacyjny. Od zasady skuteczności wyroku Trybunału Konstytucyjnego ex tunc istnieją wyjątki mające podstawę w przepisach Konstytucji, które jednak nie zachodzą w okolicznościach tej sprawy. W reakcji na zarzuty apelacji odnotować jedynie wypada, że jednym z takich wyjątków jest sytuacja, gdy Trybunał Konstytucyjny wskazuje datę uchylenia aktu normatywnego, który uznał za niezgodny z przepisem lub też odroczy obowiązywanie swego wyroku. Ponieważ jednak żadna z tych sytuacji nie zaistniała w związku z analizowanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., to kwestia skuteczności tego wyroku nie może budzić wątpliwości.

Na tej podstawie oraz zgodnie z przytoczonymi rozważaniami odnośnie mocy wstecznej wyroków Trybunału Konstytucyjnego zdaniem Sądu Apelacyjnego należało przyjąć, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. ma w tym przypadku skutki retroaktywne. Utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych nim przepisów art. 103a ustawy emerytalnej w związku z art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw nastąpiła od daty ich uchwalenia, jednak przepisy te w zakresie oznaczonym w wyroku Trybunału są niekonstytucyjne od początku.

Jak wynika z powyższego, w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. prawo do emerytury dla ubezpieczonej, która nabyła je z dniem 1 marca 2009 r., mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywała je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury i które było jej wypłacane, zostało zachowane także od dnia 1 października 2011 r., o czym trafnie orzekł sąd pierwszej instancji w punkcie I wyroku.

Słusznie także Sąd Okręgowy w punkcie II umorzył na podstawie art. 477¹³ k.p.c. postępowanie odnośnie żądania ubezpieczonej o wypłatę emerytury od dnia 22 listopada 2012 r., albowiem w trakcie postępowania organ rentowy wznowił ubezpieczonej wypłatę emerytury od tej daty.

Trafnie też Sąd Okręgowy w oparciu o treść regulacji z art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. zgłoszony w skardze o wznowienie postępowania wnioski o zasądzenie odsetek, przekazał organowi rentowemu do rozpoznania (punkt III wyroku). Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, sąd nie rozstrzyga o zasadności wniosku, nie działa w zastępstwie organu rentowego i nie ustala prawa do świadczeń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 1999 r., II UKN 622/98, OSNP 2000/15/591).

Z tych przyczyn, Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja organu rentowego nie zawiera usprawiedliwionych podstaw, dlatego też na podstawie art. 385 k.p.c. uległa oddaleniu.

SSA Anna Polak SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko